

STANDARDSY PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU

VODA V KRAJINĚ

VYTVÁŘENÍ A OBNOVA
TŮNÍ

SPPK B02 001: 2014
I. Technická změna

ŘADA B

Creation and restoration of pools
Die Bildung und Erneuerung der Tümpel

Tento standard obsahuje zásady pro optimální navrhování, budování a obnovu tůní. Do standardu nejsou zahrnuty tůně vznikající většinou přirozeným způsobem bez antropogenního zásahu.

Citované zdroje:

ČSN 75 1400. *Hydrologické údaje povrchových vod*. Praha: Český normalizační institut, leden 2014

ČSN 75 2101. *Ekologizace úprav vodních toků*. Praha: Český normalizační institut, duben 2009

ČSN 75 2410. *Malé vodní nádrže*. Praha: Český normalizační institut, duben 2011

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,

Vyhláška č. 590/2002 Sb., o technických požadavcích pro vodní díla, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě, ve znění pozdějších předpisů

Doporučená literatura:

Mikátová, B., Vlašín, M. (2002): *Ochrana obojživelníků*. EkoCentrum.Brno, 137 s. ISBN 80-902203-9-8.

Zavadil V., Sádlo J., Vojar J. (eds.): *Biotopy našich obojživelníků a jejich management : Metodika AOPK ČR* (2011). Vydání 1. Praha, 178 s., ISBN 978-80-87457-18-4.

Vojar J. (2007): *Ochrana obojživelníků: ohrožení, biologické principy, metody studia, legislativní a praktická ochrana*. Doplněk k metodice č. 1 Českého svazu ochránců přírody, 1. Vydání, Louny : Český svaz ochránců přírody, ZO Hasina Louny. 156 s. ISBN 978-80-254-0811-7.

Zpracování standardu:

Katedra hydromeliorací a krajinného inženýrství (KHMKI), Fakulta stavební, České vysoké učení technické v Praze Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR)

Oponenti standardu:

Ing. Jiří Vojar, PhD., Katedra ekologie, Fakulta životního prostředí ČZU v Praze
Roman Rozinek, NaturaServis s.r.o.

Autorský kolektiv:

doc. Ing. Karel Vrána, CSc., Mgr. Jaromír Maštera, Ing. Petr Koudelka, Ph.D., Mgr. Lenka Jeřábková, Mgr. Antonín Krása, doc. Dr. Ing. Tomáš Dostál

Ilustrace:

Bc. David Ladra

Dokumentace ke zpracování standardu je dostupná v knihovně AOPK ČR.

Standard schválen

RNDr. František Pelc v.r.

ředitel AOPK ČR

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Pelc v.r.', with a stylized flourish at the end.

Obsah

1. Účel a náplň standardu	4
1.1 Vymezení standardu.....	4
1.2 Definice tůně	4
1.3 Účel standardu	4
2. Právní rámec.....	5
3. Typy tůní	6
3.1 Třídění tůní dle způsobu jejich tvorby	6
3.2 Dělení tůní podle průtoku vody a vhodnosti pro jednotlivé živočichy	6
4. Technické zásady pro návrh tůní	8
4.1 Velikost tůně	8
4.2 Tvar tůně.....	8
4.3 Členitost břehů a dna	9
4.4 Hloubka vody	9
4.5 Sklony břehů tůně.....	10
4.6 Opevňování tůní	10
4.7 Litorální a epilitorální pásmo.....	10
4.8 Doprovodná vegetace a oslunění tůní.....	10
4.9 Uložení zeminy z výkopu tůně	11
4.10 Technické objekty	11
4.11 Termín realizace.....	11
5 Údržba a obnova tůní.....	12
5.1 Údržba tůní	12
5.2 Obnova tůní	12

1. Účel a náplň standardu

1.1 Vymezení standardu

Standard Vytváření a obnova tůní obsahuje zásady pro optimální navrhování, budování a obnovu tůní. Do standardu nejsou zahrnuty tůně vznikající přirozeným způsobem bez antropogenního zásahu.

Tůně jsou určeny zejména pro vodní rostliny, obojživelníky, vodní bezobratlé a měkkýše. Tůně nejsou vodní plochy určené k chovu ryb.

1.2 Definice tůně

Terénní deprese nebo prohlubeň v terénu, trvale nebo periodicky naplněná vodou. Tůň vzniká přirozeně (např. stará ramena v říčním aluviu) nebo uměle (antropogenním zásahem). Zdrojem vody pro tůně jsou převážně atmosférické srážky, povrchový a podpovrchový odtok vody (plošný nebo soustředěný), podzemní voda, povrchové vodní toky nebo odtok vody z drenážních systémů. Tůně jsou zpravidla zcela zahloubené pod úroveň terénu, nemají hráz ani jiná technická zařízení (výpust, bezpečnostní přeliv), maximální hladina vody v tůni může být dána úrovní okolního terénu. Odtok vody z tůně je řešen přírodě blízkým způsobem.

Objekty tůň (mokřad) jsou určeny pro naplnění cílů podpory ochrany přírody, především podpory a zvyšování biodiverzity. Nejsou určeny k chovu ryb ani vodní drůbeže. Přípustné jsou výhradně specifické rybní obsádky určené k udržení příznivých ekologických poměrů, zejména k potlačování invazních druhů.

Jako mokřad se označuje území, v němž hladina vody vystupuje k terénu a nad terén, aniž by vytvářela větší volnou vodní plochu. Mokřady, se kterými se můžeme setkat v České republice, jsou především rašeliniště, prameniště, rákosiny, podmáčené louky a lesy, okraje vodních ploch a nivy vodních toků.

Malá vodní nádrž (rybník) je vodní dílo, zahrnující hráz a funkční objekty (výpustné zařízení, bezpečnostní přeliv). V nádrži lze regulovat úroveň hladiny, případně nádrž zcela vypustit.

1.3 Účel standardu

Standard Vytváření a obnova tůní je určen především žadatelům o podporu z krajinotvorných dotačních programů, dále projektantům, dodavatelům, pracovníkům státní správy a samosprávy.

2. Právní rámec

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanoví, co je vodním dílem. Tůň dle ustn. § 55 tohoto zákona ve většině případů nenaplní definici vodního díla, pokud nemá hráz, ani technické objekty - výpust, bezpečnostní přeliv apod., Zákon v § 8 dále stanoví, v jakých případech je nutné získat povolení k nakládání s vodami od příslušného vodoprávního úřadu.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, určuje, jaká povolení jsou třeba získat, při tvorbě tůní, které se z hlediska tohoto zákona považují za terenní úpravy. Tůně do velikosti 300 m² a max. hloubky do 1,5 m však nevyžadují při splnění podmínek stanovených v § 80 tohoto zákona rozhodnutí o změně využití území ani územní souhlas a ani stavební povolení či ohlášení.

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů (konkrétně v ustn. § 70) ve spojení se zákonem č. 156/1998 Sb., o hnojivech, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č. 257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě ve znění pozdějších předpisů, určují postup k uložení sedimentu (výkopku) tůně.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, reguluje vodní hospodaření s cílem udržovat přirozené podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů při zachování přirozeného charakteru a přírodě blízkého vzhledu vodních toků a ploch a mokřadů v krajině, a to zejména ve zvláště chráněných územích.

3. Typy tůní

3.1 Třídění tůní dle způsobu jejich tvorby

Dle způsobu tvorby třídíme tůně na:

- ručně hloubené
- strojně hloubené
- jinak hloubené
- nehlobené.

- 3.1.1 **Tůně ručně hloubené** - jde zejména o případy, kdy je nutno vytvořit přesné podmínky pro cílové druhy nebo hrozí poškození současného vhodného stavu lokality a dále v případech, kdy nelze použít techniku (přístup, poškození cenného okolí, neúnosnost terénu).
- 3.1.2 **Tůně strojně hloubené** - standardní případy, jsou používány různé bagry s drapákovými nebo svahovými lžicemi. Vhodnější jsou obecně pásové stroje, v únosném terénu i kolové stroje, výjimečně u větších tůní, soustav tůní nebo ve svahu lze použít i buldozery, ty ale neumožňují modelování dna.
- 3.1.3 **Tůně jinak hloubené** - mezi další způsoby tvorby tůní patří především odstřel zeminy. Metodu nelze použít v silně zamokřených lokalitách (výbuch se utopí). Legislativně náročné, mohou provádět pouze specialisté. Vhodné pro lokality s plošným povolením odstřelu (v blízkosti dolů, lomů, atd.). Nutné velké personální zajištění pro zabránění náhodného vstupu osob. Pokud je kvalitní střel mistr, je možno tvar i členitost tůně modelovat. Při tvorbě tůně odstřelem není poškozeno okolí pojezdem, zemina je rozptýlena po okolí. Takto vzniklé tůně se rychleji zazemňují, roztrhané okraje se splaví.
- 3.1.4 **Tůně nehlobené** - jedná se především o prohlubně a propady, strže, vytěžené lomy, pískovny, které se pouze domodelují nebo uměle zaplaví.

3.2 Dělení tůní podle průtoku vody a vhodnosti pro jednotlivé živočichy

Dle průtoku vody dělíme tůně na:

- neprůtočné
- obtočné
- občasně průtočné
- průtočné.

- 3.2.1 **Neprůtočné tůně** - jsou závislé pouze na srážkách nebo infiltraci. Hladina vody v tůni koresponduje s hladinou podzemní vody v jejím okolí. Při delším období sucha může dojít k vysušení tůně.

Periodicky vysychavé tůně jsou vhodné pro žábronožku letní či listonoha letního. Vhodné jsou spíše menší a mělké tůně v mladých sukcesních stádiích (často charakteru kaluží), bez vegetace, které drží vodu méně než 4 měsíce v roce, tzn. často vysychající.

Neprůtočné tůně jsou vhodné pro organizmy, uvedené v kap.1.1. Dále je vhodné pro vážky budovat především neprůtočné tůně, kdy z důvodu přezimování larev nesmí být na lokalitě budovány jen mělké vysychající a promrzající tůně. Larvy některých druhů vážek se vyvíjejí ve vodě i 3 a více let, přezimují ve vodě, proto musí být na lokalitě vždy přítomny dostatečně hluboké tůně. Pokud budou tůně cíleně budovány na podporu vážek, musí jich většina být s přítomností vodní hladiny po celý rok. Vhodnější je vybudování většího počtu různých velikých a hlubokých tůň pro podporu různých druhů s různou biologií.

3.2.2 Obtočné tůně - jedná se o běžné neprůtočné tůně, umístěné v prostoru, kde by nebyly zavodněny. Obtok tůně zajistí zásobování vodou pomocí průsaku. Dno tůně by mělo být pod hladinou obtékající vodoteče. Pro obojživelníky a pro vážky jsou tyto tůně vhodnější řešení než průtočné tůně.

3.2.3 Občasně průtočné tůně - tyto tůně jsou pravidelně nebo v určitých obdobích roku průtočné (po příčinné srážce, tání sněhu nebo např. při vybřežení vody z toku do údolní nivy), proto musí mít fixovanou hladinu vody a stabilizaci odtoku.

3.2.4 Průtočné tůně - jsou trvale napájeny vodou, a to povrchovým přítokem, soustředěným odtokem z prameniště nebo drenáže, přítokem z toku (přirozeně nebo uměle – umělý odběr vody z toku vyžaduje vybudování vzdouvacího objektu, který tvoří překážku na napájecím toku) nebo podpovrchově (drenáží, prameny). U průtočných tůň dochází k trvalému odtoku vody, hladina vody v tůni musí být stabilizována vhodným přírodě blízkým způsobem.

Průtočné tůně jsou vhodné např. pro raky. Mloku skvrnitému vyhovují pro kladení a následný vývoj larev jak tůně průtočné, tak neprůtočné. Průtočné tůně je nejvhodnější budovat přímo v korytech drobných vodních toků s nízkým průtokem vody nebo na poškozených drenážních systémech.

4. Technické zásady pro návrh tůní

Pro technický návrh tůní je třeba respektovat zásady, týkající se následujících charakteristik:

- velikost tůně
- tvar tůn
- členitost břehů a dna
- hloubka vody
- sklony břehů a dna
- opevňování tůní
- litorální a epilitorální pásmo
- doprovodná vegetace a oslunění tůn
- uložení zeminy z výkopu tůn
- technické objekty
- termín realizace.

4.1 Velikost tůně

Velikost tůně závisí na ekologických nárocích cílových druhů. Obecně je vhodné, pokud se na lokalitě nachází soustava tůní různé velikosti a hloubky. Na každé lokalitě by optimálně měly být tůně velikosti od 1 m², přes tůně v řádu desítek m² až po tůně v řádu stovek m².

Pokud je dostatečně velká využitelná plocha, je účelné na každé lokalitě zbudovat jednu větší tůň (více než 100 m²) a více menších (10 – 50 m²) až malých (do 10 m²). Velká a hlubší tůň zajišťuje nezamrzající biotop pro zimující druhy a dostatek vody i v době déletrvajících sucha. Menší tůně pak odpovídají požadavkům cílových druhů.

Pokud je plocha omezena, je účelné zbudovat několik menších tůní i třeba s omezenou maximální hloubkou 0,5 až 0,6 m než jednu velkou. Důležitá je na každé lokalitě i přítomnost mikrotůněk s velikostí v řádu jednotek m² i menších s hloubkou do 0,1 – 0,2 m, vhodných pro žábřonožky a listonožky.

Velikost tůně může být ovlivněna i vlastnickými vztahy, disponibilními finančními prostředky a velikostí lokality.

4.2 Tvar tůně

Vždy by měl být preferován přírodě blízký tvar tůně, někdy však i pravidelné geometrické tvary typu obdélníku, lichoběžníku či kruhu mohou dobře fungovat (když mají např. dostatek mělčin), nepůsobí však na lokalitě příliš přirozeným dojmem. Vždy však je důležitá různorodost, členitost břehu a dna, délka a charakter břehové linie, která by měla být co nejvíce diverzifikována.

U větších tůní je možno vybudovat v tůni ostrůvek s vegetací, který zajistí chráněné hnízdění ptactva.

4.3 Členitost břehů a dna

- 4.3.1 Tůň by obecně měly být prostorově i hloubkově členité (nepravidelný tvar), svým charakterem přírodě blízké.
- 4.3.2 Plochu tůň je vhodné rozčlenit a zároveň zde vytvořit místa s odlišnou hloubkou vody. Tůň musí obsahovat jak mělké partie s rychle se prohřívající vodou, tak hlubší partie. Mělké části s hloubkou do 50 cm jsou u všech tůň zásadní, měly by optimálně tvořit nejméně polovinu plochy tůň.
- 4.3.3 Doporučuje se realizovat postupně se svažující dno, min. ve sklonu 1 : 3, případně pozvolnějším, které nabízí gradient postupně se měnících podmínek (teplota, oslunění, množství kyslíku atd.). Svažující se dno je lepší nahradit stupňovitým profilem dna tůň, se skokovými změnami hloubek po cca 10 – 20 cm. Přejechy mezi jednotlivými stupni nesmí však tvořit kolmé stěny (přejechy musí být šikmé, min. ve sklonu 1 : 3 a pozvolnějším). Jednotlivé stupně se musí svažovat do hlubších partií, aby na nich neuvízly larvy obojživelníků.
- 4.3.4 Plochu dna a břehů tůň není účelné příliš upravovat, naopak případné nerovnosti jsou vhodným prostředím a úkryty pro drobné živočichy (při hloubení tůň používat lžíce se zuby).
- 4.3.5 Pro vnesení různorodosti charakteru dna se doporučuje na jeho část (minimálně třetina plochy dna) umístit větší kameny z okolí, větve nebo pařezy. Je vhodné do tůň zasadit nějaký běžný trs rostlin z okolních vodních ploch (pozor na chráněné druhy). Jde o prvky, které zvyšují nabídku úkrytových možností, a to zejména v nově vybudovaných tůňích (bez vegetace).

4.4 Hloubka vody

- 4.4.1 Volba hloubky vody v tůň závisí na požadavcích spektra živočišných druhů, pro něž je tůň budována. Navrhuje se průměrná hloubka tůň v rozmezí od 0,3 m do 0,8 m. Maximální hloubka budovaných tůň je do 1,5 m, větší hloubky nemají biologické opodstatnění. Tůň hloubky od 0,8 m - zajišťují nezamrzání vody v nejhlubší části tůň.
- Malé, mělké neprůtočné tůň se strženým drnem v okolí a následným udržováním tůň v mladých sukcesních stádiích jsou vhodné pro ropuchu krátkonožou, ropuchu zelenou a kuňku žlutobřichou.
- Čolek karpatský a horský a kuňka žlutobřichá vyžadují mělčí tůň hloubky do 0,4 m a tůň na cestách nebo v okolí cest se stržením drnu v okolí a následným udržováním tůň v mladých sukcesních stádiích.
- 4.4.2 Vhodné je hloubit tůň tak, aby po jejím obvodu vznikaly různé hloubkové stupně, vytvářející četné mělčiny i při poklesu hladiny. Tyto stupně musí mít sklon k nejhlubšímu místu, aby zde při poklesu hladiny neuvázla larvální stádia. Převážná část tůň by měla být mělká.
- 4.4.3 Část tůň na dané lokalitě by měla být upravena tak, aby zde nebyla stálá vodní hladina, ale docházelo k postupnému vysychání v průběhu roku. Proto jsou průtočné nebo občasné průtočné tůň, kde přitékající voda zajišťuje stálé nadržení tůň na maximální hladinu, považovány za nevhodné.

- 4.4.4 Fixace nejvyšší hladiny vody v tůni je zajištěna přirozeně břehovou hranou, nebo nízkým zemním valem. V případě průtočných tůň lze fixaci hladiny provádět různým způsobem, často ve formu přelivu, a to nejlépe za použití přírodních materiálů (kámen, dřevo).

4.5 Sklony břehů tůň

U větších tůň (nad cca 300 m²) mají mít břehy velmi pozvolné sklony a to alespoň na čtvrtině plochy tůň v rozsahu 1 : 10 až 1 : 20. U menších tůň není možno takto pozvolný sklon vytvořit, ale je vhodný alespoň na části břehové linie (cca 20 %). Běžně platí, že sklon břehů tůň nemá být nikde strmější než 1 : 3, sklony strmější mohou v extrémních případech tvořit past na živočichy bez možnosti jejich úniku z tůň do okolního prostředí. Ve všech případech je žádoucí dodržet požadavek maximální různorodosti provedení sklonu svahů.

4.6 Opevňování tůň

Opevňování tůň není žádoucí. V odůvodněných případech je možné lokální opevnění (např. u odtoku vody z tůň, aby přebytečná voda mohla soustředěně odtékat). Obecně nevedí plošné přelití tůň, často je žádoucí z důvodu zvýšení hladiny podpovrchové vody v navazujících plochách. Opevnění břehů tůň je v odůvodněných případech i nutné (např. navazující cesta, zajištění staveb, apod.). Nikdy by však neměly být opevňovány všechny břehy a opevnění by vždy mělo být přírodě blízkým způsobem – např. kamenným záhozem, pohozem, dřevěnými kůly apod.

4.7 Litorální a epilitorální pásmo

- 4.7.1 V části břehu každé tůň vytvořit velmi pozvolný přechod do okolního terestrického prostředí, tato část by měla být vždy nejméně 20 % obvodu tůň.
- 4.7.2 U tůň je nejvýznamnější litorální pásmo s hloubkou do - 0,5 m. Proto má mít každá tůň zastoupení takovýchto mělčin co největší. Doporučený rozsah mělčin s hloubkou do 0,5 m je minimálně na třetině plochy tůň.
- 4.7.3 Důležitá je u tůň přítomnost navazujících přechodně zaplavovaných a podmáčených zón, tzv. epilitorálu. Tento požadavek lze někdy podpořit i stržením drnu v návaznosti na mělčiny v tůni v určitém rozsahu.

4.8 Doprovodná vegetace a oslunění tůň

- 4.8.1 Doprovodnou vegetaci okolo a v blízkosti nově vytvořených tůň je třeba přizpůsobit majoritním druhům, pro něž je tůň budována a jejich požadavkům na zastínění nebo oslunění vodní hladiny. Nevýhodou tůň s nadměrnou vegetací je i opad listů, což způsobuje postupné zatemňování vodního obsahu tůň.
- 4.8.2 Tůň pro podporu biodiverzity vodních organismů je třeba budovat a udržovat

jako plně osluněné, nebo alespoň většinově osluněné. Takové tůně preferuje většina druhů.

4.9 Uložení zeminy z výkopu tůně

- 4.9.1 Způsob odstranění zeminy z výkopu tůně závisí především na množství těžené zeminy, dále na únosnosti terénu lokality (problém s odvozem zeminy). U malých tůň je možno rozhrnout zeminu v lokalitě ve vrstvě malé mocnosti (do 10 až 15 cm). Při rozhrnutí zeminy v lokalitě je nutno zajistit, aby nedošlo k poškození zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin a jejich stanovišť. Často bude potřeba získat výjimku ze zákazů týkající se zvláště chráněných rostlin a živočichů dle ustn. § 56 zákona č. 114/1992 Sb. Plocha k rozhrnutí zeminy se bude rovnat maximálně desetinásobku plochy tůně, z níž je materiál těžen.
- 4.9.2 Vytvoření drobných zemních valů je možné především ve svažitém terénu a jako ochrana proti zaplavení vodou z blízké vodoteče, která by do tůně mohla zanést ryby. Zemní val musí být přírodě blízkého provedení, nesmí být příliš vysoký (maximálně do 50 cm), s povlovným návodním i vzdušným svahem (terénní vlna, nikoliv hráz nádrže).
- 4.9.3 Při větších objemech těžené zeminy je nutno zeminu z lokality odvézt, zejména proto, že ponechání zeminy v lokalitě (i v rozhrnutých vrstvách – viz bod 4.9.1) snižuje retenční schopnost údolní nivy s negativními dopady na protipovodňovou ochranu níže položených oblastí.
- 4.9.4 Odvezení zeminy z lokality je nezbytně nutné v případě její kontaminace (toxické látky, důlní vody, průmyslové zóny, obytné plochy a invazní rostliny či jejich semena) a doporučené v případě vysoké eutrofizace či degradace půdy.

4.10 Technické objekty

- 4.10.1 Technické objekty může tvořit nízký zemní val, přítokové zařízení a zařízení pro fixaci hladiny vody v tůni. Bezpečnostní přeliv a výpustné zařízení se běžně u tůň nenavrhují.
- 4.10.2 Použití technických objektů (hráz, výpustné zařízení a bezpečnostní přeliv) u tůň je výjimečné a jejich použití musí být vždy dostatečně zdůvodněno zájmy ochrany přírody.

4.11 Termín realizace

Tůně je vhodné budovat, udržovat a obnovovat na základě biologického hodnocení lokality, eventuálně lze použít výsledky biologického průzkumu. Nejvhodnějším obdobím pro budování tůň je konec srpna až konec října, tedy mimo sezónu rozmnožování obojživelníků, případně je třeba termín realizace řešit s ohledem na výskyt druhů na dané lokalitě. Pokud nehrozí riziko poškození lokality (včetně narušení cyklu zimování) je možno práce provádět i v zimě.

5 Údržba a obnova tůní

5.1 Údržba tůní

Údržba tůní spočívá:

- 5.1.1 v částečném odstranění sedimentu, aby byla maximálně prodloužena technická i biologická životnost tůně,
- 5.1.2 v odstraňování náletu křovin a citlivém vytrhávání zárustu vodního prostoru tůně. Cílem je zvýšení oslunění vodní hladiny vedoucí k prohrátí vody a rychlejšímu vývoji larev obojživelníků a omezení opadu listů a tím prodloužení životnosti tůně. Doporučený interval údržby je jednou za 5 až 10 let,
- 5.1.3 v opravě zařízení pro stabilizaci úrovně hladiny v tůni v případě poškození,
- 5.1.4 ve vytvoření, obnově nebo sekání zatravnovacího pásu podél břehové linie jako ochrana před zanášením splaveninami,
- 5.1.5 v případné likvidaci nežádoucí rybí obsádky. Vzhledem k prioritnímu účelu tůní je výskyt rybí obsádky téměř vždy nežádoucí. Je proto obvykle nutné zajistit potlačení případného výskytu ryb, a to buď slovením nebo potlačením rybí obsádky periodickým vyschnutím či úplným promrznutím tůně.
Přítomnost ryb u nově budovaných nebo obnovovaných tůní by měla být pravidelně (např. jednou ročně) kontrolována,
- 5.1.6 ve všech případech údržby je nutno brát ohled na již stabilní vyskytující se biotop, nesmí být poškozen.

5.2 Obnova tůní

Vždy by mělo být upřednostňováno budování nové tůně před obnovou stávající tůně, a to i v případech kdy tůň je již téměř zazemněna (i takové fungují jako biotop pro řadu organismů, např. i pro obojživelníky v terestrické fázi). Pokud není možné zbudovat v okolí zazemněné tůně novou tůň, pak je třeba přistoupit k obnově původní tůně. U obnovy je třeba ponechat přibližně pětinu tůně v původním stavu pro kontinuitu s ohledem na stávající biotop.

Obnova tůní spočívá většinou v odstranění sedimentu a prosvětlení okolí tůně. Častá je nutnost zredukování porostu rákosu či orobince. Odstranění sedimentu je možno provádět dvěma způsoby:

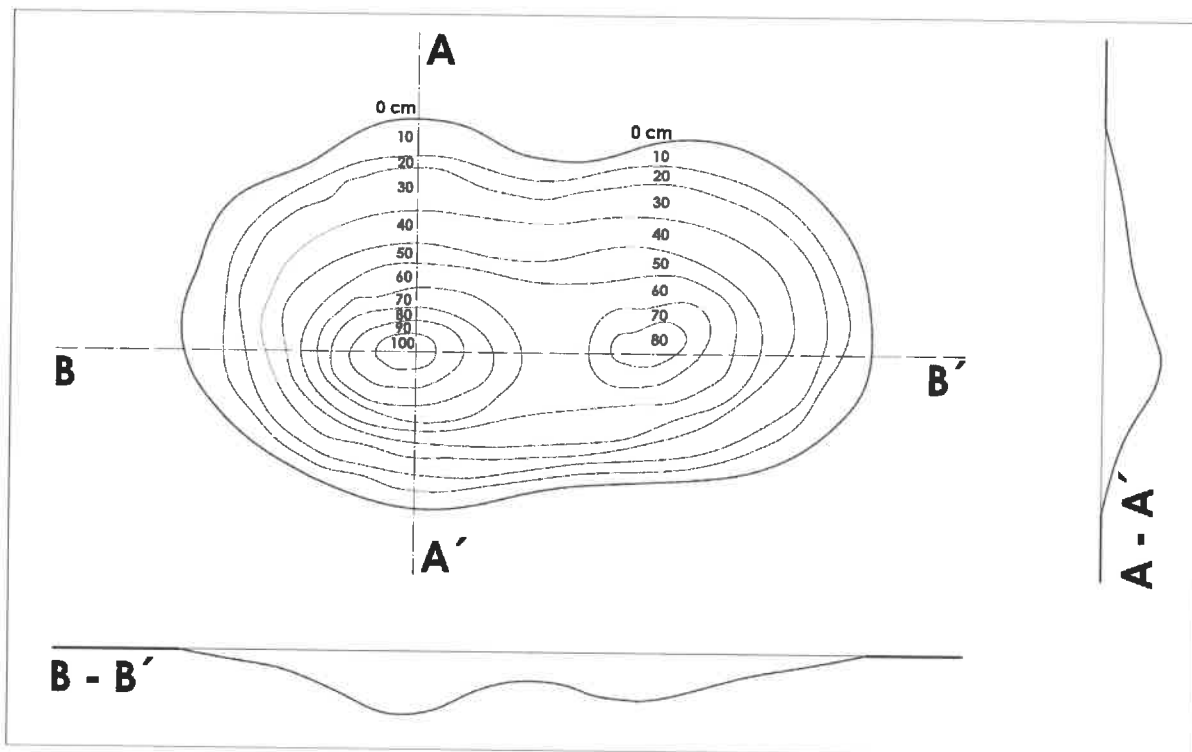
- na sucho - úplné vyprázdnění tůně je možné zajistit pouze odčerpáním vody; hrozí nebezpečí doplňování vody z okolí. Přednostně je třeba provádět zásahy v období, nevyžadujícím přesídlení živočichů,
- z vody – neumožňuje přesně odhadnout původní dno a břehy, tzn. jedná se o práce náročnější a nákladnější. Používá se v případech, kdy vodu z tůně nelze odčerpat nebo když je přítok vody příliš vydatný.

Prosvětlení okolí tůně provádíme odstraněním náletových dřevin, nejlépe včetně jejich kořenového systému. Vždy by měla být tůň pečlivě zkontrolována, zda se v ní

nenacházejí dospělá nebo larvální stádia obojživelníků, ty se musí odlovit, přemístit nebo vhodně umístit a po obnově vypustit zpět. Tato činnost podléhá povolovacímu režimu podle zákona č. 114/1992 Sb. Redukování porostu rákosu provádíme pravidelným sečením nebo mechanicky. Porost odstraníme mechanickým stržením cca 30 až 40 cm sedimentu. Zcela nevhodná je likvidace chemickou cestou.

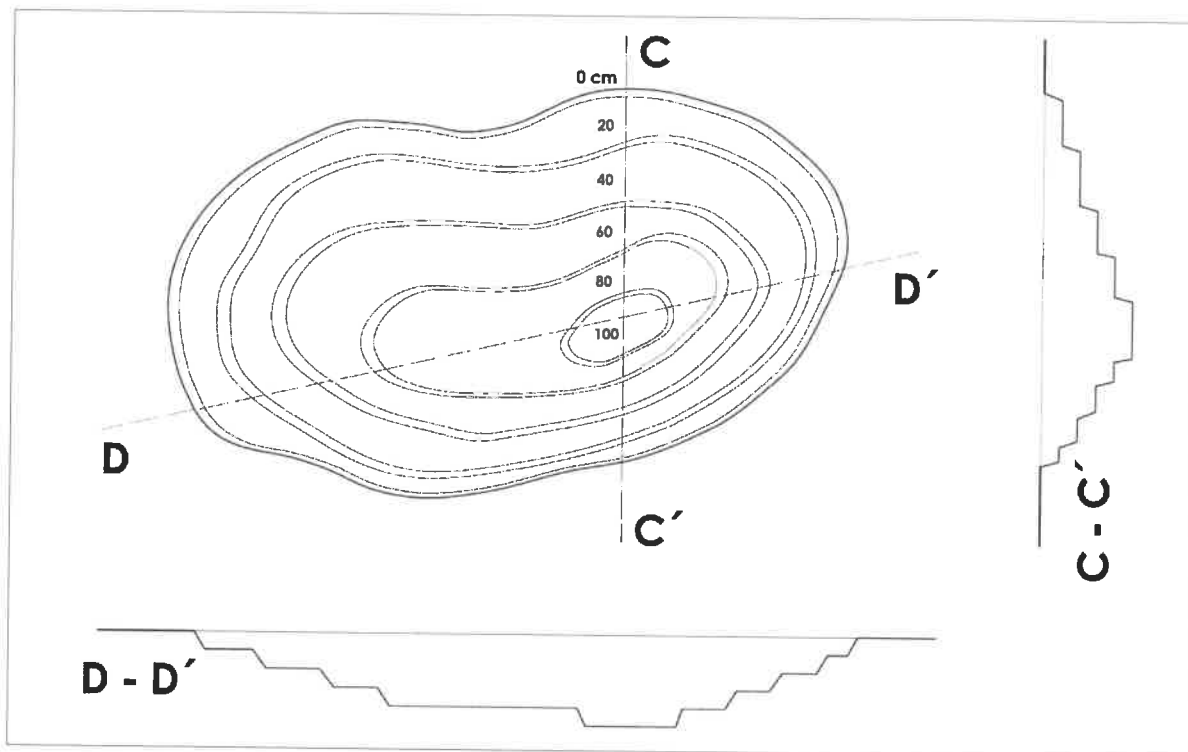
Příloha č. 1 Ilustrace – tůň s pozvolným dnem

Tůň vyžadují úpravu hloubky vody a modelaci dna. Pozvolné dno zaručuje plynulé spojení s okolním prostorem a s litorálním pásmem tůně včetně plynulé změny podmínek v tůních.

Příloha č. 2 Ilustrace – tůň se schodovitým dnem

Tůň vyžadují úpravu hloubky vody a modelaci dna. Schodovité dno zaručuje diferenciaci vůči okolnímu prostoru a diferenciaci podmínek v tůních.

**Příloha č. 3 Seznam zpracovávaných Standardů péče o přírodu a krajinu
(Voda v krajině)**

00	Obecné
00 001	Názvosloví
01	Kontroly, hodnocení, plánování
01 001	Kontroly, hodnocení, plánování
02	Technologické postupy
02 001	Vytváření a obnova tůní
02 002	Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť
02 003	Revitalizace vodních toků a jejich niv
02 004	Péče o vodní toky vč. břehových porostů
02 005	Extenzivní hospodaření na rybnících
02 006	Rybí přechody
03	Bezpečnost při práci a ochrana zdraví

© 2014 České vysoké učení technické v Praze
Fakulta stavební
Thákurova 7/2077
Praha 6 – Dejvice

© 2014 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Kaplanova 193/1
Praha 11 – Chodov

SPPK B02 001: 2014

www.standardy.nature.cz

2022

- 16 -